

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 lutego 2019 r.

**Sąd Apelacyjny we Wrocławiu III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:**

Przewodniczący: SSA Monika Kiwiorska-Pająk

Sędziowie: SSA Maria Pietkun (spr.)

SSA Irena Różańska-Dorosz

Protokolant: Katarzyna Wojciechowska

po rozpoznaniu w dniu 5 lutego 2019 r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z wniosku B. F.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W.

przy udziale (...) S.A. we W.

o ubezpieczenia społeczne

na skutek apelacji B. F. i (...)S.A. we W.

od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 12 lutego 2018 r. sygn. akt VIII U 1227/16

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 12 sierpnia 2016r. w ten sposób, że przyjmuje iż wnioskodawczyni B. F. nie podlegała jako osoba wykonująca pracę na podstawie umowy zlecenia u płatnika składek (...) S.A. we W.: ubezpieczeniu wypadkowemu w okresie od 13 grudnia 2008r. do 31 grudnia 2008r. oraz ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu w okresie od 1 stycznia 2009r. do 30 listopada 2011r. i od 1 stycznia 2012r. do 17 czerwca 2013r., ;

II. oddala dalej idące apelacje;

III. zasądza od strony pozwanej na rzecz wnioskodawczyni B. F. kwotę 30 zł oraz na rzecz (...) S.A. we W. kwotę 270 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu wyrokiem z dnia 12.02.2018 r. oddalił odwołanie B. F. od decyzji strony pozwanej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu zawartej umowy zlecenia i zasądził od wnioskodawczyni na rzecz strony pozwanej kwotę 90 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy zawiadomił jako zainteresowanego o toczącym się postępowaniu płatnika składek - (...) S.A. w dniu 7 marca 2017 r., który złożył oświadczenie o przystąpieniu w charakterze zainteresowanego do sprawy.

Sąd Okręgowy ustalił, że: wnioskodawczyni B. F. zawarła z (...) S.A. z siedzibą we W. umowę zlecenia i z tego tytułu była zgłoszona wyłącznie do ubezpieczenia zdrowotnego w okresie od 12.12.2008 r. do 17.06.2013 r.

Jednocześnie wnioskodawczyni B. F. zawarła z (...) S.A. z siedzibą we W. umowę o pracę z dnia 10.12.2008 r. wymiarze 1/8 etatu.

W dniu 01.01.2009 r. strony zawarły aneks do umowy o pracę z dnia 10.12.2008 r., zmieniając stanowisko pracy na prezesa zarządu oraz wymiar czasu pracy na pełny z wynagrodzeniem 1276,00 zł wynagrodzenie wnioskodawczyni z tytułu umowy o pracę wynosiło od 01.01.2010 - 1376,00 zł,

od 01.01.2011 - 1386,00 zł,

od 01.01.2012 - 1500,00 zł.,

od 01.01.2013 1600,00 zł.,

W okresie od 12.2008 r. do 06.2013 r. (...) S.A. wykazywała w deklaracji rozliczeniowych za wnioskodawczynią podstawę wymiaru 0,00 zł z wyjątkiem miesiąca 12.20011 r., gdzie wykazano kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Wnioskodawczyni B. F. zawarła z (...) S.A. ugodę z dnia 17.06.2013 r. ustalając, że wynagrodzenie należne za okres zatrudnienia zostanie wypłacone w dwóch częściach pierwsza do dnia 30.06.2016 r. za okres od 10.12.2008 r. do 31.12.2010 r. i druga do dnia 30.11.2016 r. za okres od 01.01.2011 r. do 17.06.2013 r.

W dniu 11.08.2016 r. (...) S.A. wypłacił wnioskodawczyni kwotę 2786,96 zł (brutto 4000,00 zł) za okres od 01.01.2009 r. do 04.04.2009 r.

W okresie od 2008 r. do 2016 r. spółka (...) S.A. była właścicielem akcji (...) S.A.

Przy tak poczynionych ustaleniach sąd Okręgowy przyjął, że odwołanie wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie.

Dokonując oceny prawnej na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 4 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1998 r. Nr 137 poz. 887 ze zm.), sąd pierwszej instancji wskazał, że umowa zlecenia jest tytułem podlegania ubezpieczeniom społecznym obowiązkowym. W razie wystąpienia zbiegu tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym w rozumieniu art. 9 ust. 1 tej ustawy obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowemu i wypadkowemu podlegają osoby fizyczne wykonujące pracę na podstawie umowy o pracę, jeżeli w zbiegu pozostaje umowa cywilnoprawna, a wynagrodzenie z tytułu stosunku pracy nie jest niższe niż minimalne wynagrodzenie za pracę.

Sąd Okręgowy wskazał, że jeżeli zgodnie z art. 9 ust. 1a w zw. z art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe z tytułu stosunku pracy jest niższa niż kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalonego na podstawie odrębnych przepisów, ubezpieczony podlega również obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu z innych tytułów.

Sąd Okręgowy uznał, że B. F. w spornym okresie wykonując umowę zlecenia w okresie zawartej umowy o pracę, miała inny tytuł rodzący obowiązek ubezpieczeń społecznych i spełniała jednocześnie warunki do objęcia jej obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnym, rentowym z tytułu zawartej umowy zlecenie oraz umowy o pracę. Sąd uznał, że skoro wnioskodawczyni z tytułu umowy o pracę nie uzyskiwała jakiegokolwiek podstawy wymiaru składek, nie pobierała wynagrodzenia, to zasadnie w świetle art. 9 ust. 1 organ rentowy objął ją ubezpieczeniami społecznymi z tytułu

umowy zlecenia. Deklaracje do ZUS za podany okres były, więc wystawiane ze stawką 0,00 zł, tak więc były niższe od minimalnego wynagrodzenia za pracę, dlatego też słusznie została ona objęta przez ZUS obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalno – rentowymi również z innych tytułów, w niniejszej sprawie z umowy zlecenia w spółce (...).

Wobec powyższego Sąd podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

Apelację od powyższego wyroku złożyła wnioskodawczyni B. F. i uczestnik postępowania (...) S. A. we W..

Wnioskodawczyni jak i płatnik składek (...) S.A. we W. złożyli apelację tej samej treści; zarzucili naruszenie prawa materialnego, a to art. 9 ust. 1a, art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 8 ust. 1 i 2a, oraz art. 13 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez błędne uznanie, że stronie nie wypłacono wynagrodzenia za pracę i podlega w związku z tym ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy cywilnoprawnej oraz naruszenia przepisów art. 4 ust. 9 w zw. z art. 18 ust. 1 powołanej ustawy systemowej oraz art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, poprzez błędne uznanie że do podstawy wymiaru składek nie wlicza się wynagrodzenia nie wypłaconego i przyjęcia, że w tym okresie nie podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu pracowniczego zatrudnienia.

Skarżący wnosili o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania oraz zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny dodatkowo ustalił w toku postępowania apelacyjnego: w ramach zawartych z (...) S. A. we W. umów zlecenia wnioskodawczyni prowadziła szkolenia zawodowe na terenie Polski, czy D., zdarzały się szkolenia w Sali konferencyjnej uczestnika postępowania.

W grudniu 2008 r. była zatrudniona w spółce (...) w wymiarze 1/2 etatu.

Dowód: przesłuchanie wnioskodawczyni w postępowaniu apelacyjnym.

Wnioskodawczyni została zgłoszona do ubezpieczenia zdrowotnego przez (...) S. A. we W. z kodem (...), a wyłącznie kod (...) wskazuje, że przedmiot umowy cywilnoprawnej jest realizowany w siedzibie lub miejscu prowadzenia działalności zleceniodawcy.

Dowód: pismo ZUS O /W. z dnia 14.11.2018 r. wraz z deklaracjami zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i zdrowotnego.

Sąd Apelacyjny zważył.

Apelacja wnioskodawczyni i uczestnika postępowania podlegają w znaczącej części uwzględnieniu.

Adresatem przedmiotowej decyzji jest zarówno wnioskodawczyni B. F. jak i płatnik składek (...) S. A. we W.. Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 21.11.2016 r. zawiadomił pracodawcę wnioskodawczyni o toczącym się postępowaniu i potraktował go jako zainteresowanego w rozumieniu art. 477¹¹ § 1 i 2 kpc. W ocenie Sądu Apelacyjnego płatnik składek jest adresatem przedmiotowej decyzji organu rentowego i jego rola procesowa odpowiada pojęciu innej strony, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, zgodnie z art. 477¹¹ § 1 kpc. Faktycznie jednak pracodawca wnioskodawczyni brał udział w procesie, był zawiadamiany o terminach rozpraw wywiódł apelację, z tego względu mylne zakwalifikowanie jego roli procesowej jako strony, nie wpływa na ważność postępowania.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych sąd powszechny rozpoznając wniesione odwołanie, w zakresie przedmiotowym ograniczony jest do treści zaskarżonej decyzji organu rentowego. Będąca przedmiotem niniejszego procesu decyzja strony pozwanej z dnia 18.08.2016 r. dotyczy objęcia wnioskodawczyni B. F. ubezpieczeniami emerytalnym, rentowym i wypadkowym na podstawie umowy zlecenia, a faktycznie umowy cywilnoprawnej o świadczenie usług do której stosuje się przepisy kodeksu cywilnego o zleceniu (dalej umowa zlecenia). Podstawą prawną wydania spornej decyzji było zakwestionowanie istnienia zbiegu dwóch tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym w postaci równoległe trwającej umowy i pracę i umowy zlecenia w sytuacji, kiedy ma miejsce taki zbieg

tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym, zgodnie z przepisem art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. tj. 2019/300), ubezpieczony podlega obowiązkowo wymienionym rodzajom ubezpieczeń z e stosunku pracy. W myśl art. 9 ust. 1a powołanej ustawy warunkiem takiego podlegania ubezpieczeniom tylko z jednego tytułu jest, aby podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, w tym wypadku ze stosunku pracy nie była niższa niż określona w art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy, czyli kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Organ rentowy wydając zaskarżoną decyzją dokonał oceny istnienia zbiegu owych dwóch tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym, a dokonując tej oceny posłużył się kryterium przychodu jako podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w rozumieniu art. 18 ust. 1 tej ustawy. W okolicznościach sprawy bowiem doszło do specyficznej sytuacji, kiedy wnioskodawczyni pozostając w stosunku pracy jako prezes zarządu spółki, zawarła ugodę z pracodawcą, w myśl której wyraziła zgodę na wypłatę wynagrodzenia w opisanych przez Sąd Okręgowy wyżej warunkach ze znacznym odroczeniem, kilkuletnim realizacji tego zobowiązania. W myśl zawartej ugody wynagrodzenie należne za okres zatrudnienia miało być wypłacone w dwóch częściach: pierwsza do dnia 30.06.2016 r. za okres od 10.12.2008 r. do 31.12.2010 r. i druga do dnia 30.11.2016 r. za okres od 01.01.2011 r. do 17.06.2013 r.

W tej sytuacji strona pozwana uznała, że skoro podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w spornych okresach wymienionych w decyzji była równa zero, to nie ma miejsca zbieg tytułów ubezpieczenia społecznego i podstawa objęcia wnioskodawczyni ubezpieczeniami społecznymi staje się drugi tytuł, czyli umowa zlecenia, a tym samym nie ma miejsca zbieg owych tytułów w rozumieniu art. 9 ust. 1 ustawy systemowej, a jedynie wnioskodawczyni podlega ubezpieczeniom społecznym na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy.

Zarówno organ rentowy, jak i Sąd Okręgowy podbudowały swoją argumentację i ocenę prawną powołując się na Uchwałę 7 Sędziów SN z dnia 10.09.2009 r. sygn. akt I UZP 5/09. Wskazać należy, że już w uzasadnieniu tej uchwały Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał, że „nieosiągnięcie przez pracownika (także w związku z niewypłaceniem należnego wynagrodzenia) przychodu ze stosunku pracy nie ma znaczenia dla ustalenia okresu ubezpieczenia pracownika. Pracownik bowiem przez cały ten okres posiada status ubezpieczonego (jako osoba fizyczna podlegająca chociaż jednemu z ubezpieczeń społecznych - art. 4 pkt 1 ustawy o systemie) i w związku z tym okres ubezpieczenia jest okresem składkowym w rozumieniu art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).”

W świetle powyższego nawet zerowy przychód wnioskodawczyni z tytułu stosunku pracy w poszczególnych miesiącach spornego okresu, nie niweczy umowy o pracę jako tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, a tym samym skoro równolegle istniał drugi tytuł w postaci umowy zlecenia, istnieje zbieg tytułów w rozumieniu art. 9 ust. 1 ustawy.

Podkreślenia wymaga fakt, że organ rentowy nie zakwestionował ważności któregokolwiek z tytułów ubezpieczeń społecznych, w tym wypadku umowy o pracę. Sąd nie ma więc podstaw do dokonania oceny, która wyszłaby ponad przedmiot zaskarżonej decyzji. Stanowisko organu rentowego sprowadza się do zakwestionowania istnienia zbiegu tytułów ubezpieczeń społecznych w postaci umowy o pracę i umowy zlecenia, poprzez wykluczenia z tego zbiegu umowy o pracę, wobec osiągnięcia w spornym okresie zerowego przychodu.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4.02.2013 r. sygn. akt IUK 484/12 przyjął, że podstawę wymiaru składek, o której mowa w art. 9 ust. 1 a ustawy systemowej, stanowi wynagrodzenie za pracę wynikające z treści stosunku pracy. W ocenie sądu Apelacyjnego, powyższe stanowisko decyduje o ocenie istnienia zbiegu tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym. W świetle uzupełniających ustaleń sądu drugiej instancji wynika, że tylko miesiącu grudniu 2008 r. od 13 – 31, wnioskodawczyni była zatrudniona na 1/2 etatu.

W uzasadnieniu powołanego ostatnio wyroku sądu Najwyższego z dnia 4.02.2013 r. sygn. akt IUK 484/12 Sąd Najwyższy jednoznacznie wskazał, że nie ma podstaw do oceny istnienia zbiegu tytułów ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 9 ust. 1 ustawy systemowej poprzez posłużenie się kategorią przychodu w rozumieniu art. 18 ust. 1 ustawy. W ocenie Sądu Apelacyjnego, kwestia podlegania ubezpieczeniom społecznym w wyniku oceny istniejącego

zbiegu tytułów jest dalej idącą niż pojęcie przychodu odnoszącego się do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

Z tych motywów w zdecydowanej części spornego okresu nie ma podstaw do zakwestionowania istnienia w przypadku wnioskodawczynie w spornym okresie zbiegu tytułów podlegania ubezpieczeniom społecznym, a wobec pierwszeństwa umowy o pracę, wykluczenia umowy cywilnoprawnej jako rodzącej obowiązek podlegania obowiązkowo tym ubezpieczeniom.

Sąd Apelacyjny ustalił, że zgodnie z deklaracją zgłaszającą wnioskodawczynię do ubezpieczeń społecznych przez płatnika, w okresie od 13.12.2008 r. do 31.12.2008 r. wnioskodawczynie była zatrudniona na 1/2 etatu, nie osiągnęła więc minimalnego wynagrodzenia. W tym zakresie pozostaje objęta również ubezpieczeniami społecznymi z zakresu umowy zlecenia.

Po tej dacie, od 1.01.2009 r. zarówno z akt osobowych wnioskodawczynie, a w szczególności zawartej umowy o pracę, jak i skorygowanych deklaracji zgłoszeniowych do ubezpieczeń społecznych wynika, że wnioskodawczynie pozostawała w zatrudnieniu na podstawie umowy o pracę zawartej z (...) S.A. we W. w pełnym wymiarze z wynagrodzeniem minimalnym. Z tego względu po 1.01.2009r. podstawa podlegania ubezpieczeniom społecznym jest zatrudnienie pracownicze, zgodnie z art. 9 ust. 1 i 1a ustawy systemowej.

W zakresie podlegania wnioskodawczynie ubezpieczeniom społecznym od 13.12.2008 r. do 31.12.2008 r. z tytułu umowy zlecenia organ rentowy objął stronę również ubezpieczeniem wypadkowym. W tym zakresie strona pozwana wyjaśniła w piśmie procesowym z dnia 14.11.2008 r., że wnioskodawczynie została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych z kodem (...), a tylko kod (...) decyduje o wskazaniu, że umowa była wykonywana poza siedzibą zleceniodawcy lub poza miejscem prowadzenia przez niego działalności. W ocenie Sądu Apelacyjnego decyduje rzeczywisty charakter obowiązków wykonywanych przez wnioskodawczynię i ich miejsce. Z przesłuchania wnioskodawczynie jednoznacznie wynika, że przedmiotem umów zlecenia było przeprowadzenie szkoleń zawodowych na terenie Polski, czy D., zdarzały się szkolenia w Sali konferencyjnej uczestnika postępowania.

W ocenie Sądu Apelacyjnego miejsce wykonywania umowy zlecenia miało o tyle znaczenie, że w spornym okresie do 31.12.2009 r. obowiązywał przepis art. 12 ust. 3 powołanej ustawy systemowej, który stanowił że nie podlegają ubezpieczeniu wypadkowemu osoby, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4, jeżeli wykonują pracę poza siedzibą lub miejscem prowadzenia działalności zleceniodawcy. Przepis ten został uchylony z dniem 1.01.2010 r. przez art. 1 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 24.09.2009 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i Prawa Bankowego (Dz. U. 71/609). Skoro wnioskodawczynie, nie prowadziła przedmiotu zleceń wyłącznie w siedzibie uczestnika postępowania, w tym zakresie nie było podstaw do objęcia jej ubezpieczeniem wypadkowym w okresie od 13.12.2008 r. do 31.12.2008 r.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżoną decyzję jak w pkt I sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 1 kpc.

Apelacje jako niezasadne podlegają oddaleniu w zakresie podlegania wnioskodawczynie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu z tytułu umowy zlecenia w okresie od 13.12.2008 r. do 31.12.2008 r., o czym orzeczono jak w pkt II sentencji wyroku na podstawie art. 385 kpc.

Wnioskodawczynie jak i płatnik składek w bardzo nieznacznym zakresie ulegli stronie przeciwnej, z tych motywów w ocenie Sądu Apelacyjnego zasadne jest zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania na podstawie art. 100 kpc. Odnośnie wnioskodawczynie zwrot kosztów obejmuje wyłącznie zwrot opłaty od apelacji, a w przypadku płatnika składek orzeczenie obejmuje zwrot opłaty od apelacji oraz koszty zastępstwa procesowego na podstawie § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015/1804 ze zm.).

SSA Irena Różańska-Dorosz SSA Monika Kiwiorska-Pajak SSA Maria Pietkun

R.S.